

Vergaderjaar 2010–2011

30 977

AIVD

Nr. 39

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 januari 2011

1. Inleiding

Door middel van deze brief informeer ik de Tweede Kamer over de hoofdlijnen van het AIVD Jaarplan 2011. Het AIVD Jaarplan 2011 vormt een nadere uitwerking van het beleidsartikel 27 van de begroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Tweede Kamer, 2010–2011, 32 500 hoofdstuk VII, nr. 2). Het Jaarplan zelf is vanwege zijn inhoud staatsgeheim gerubriceerd en zal integraal worden gedeeld met de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer.

Het AIVD Jaarplan 2011 is, net als in voorgaande jaren, opgesteld op basis van risico- en trendanalyses van de AIVD zelf en behoeftestellingen vanuit samenwerkingspartners en belangendragers. Het is gelijktijdig met het jaarplan van de MIVD besproken en geaccordeerd in de Raad voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten en de Ministerraad.

De AIVD wordt in 2011 bij de uitvoering van zijn wettelijke taken geconfronteerd met twee belangrijke (meerjarige) trends. Deze trends zal ik in paragraaf 2 kort uiteenzetten. Van groot belang acht ik voorts de gevolgen die deze trends hebben op de wijze waarop de dienst de toevertrouwde wettelijke taken kan uitvoeren (paragraaf 3). Daarbij passeren afzonderlijke aandachtsterreinen van de AIVD de revue, welke zijn verwerkt in het AIVD Jaarplan 2011. De bedoelde trends vergen namelijk dat de dienst in bepaalde opzichten zijn focus verlegt danwel innovatieve werkwijzen ontwikkelt om bij te blijven in een snel veranderende (dreigings)omgeving.

Gelet op de mate van urgentie die spreekt uit de gevolgen die de trends hebben op het werk van de AIVD, zal ik tevens een verband leggen met de inspanningen die noodzakelijk zijn voor de AIVD om in 2011 en verder in

staat te zijn de aan de dienst toevertrouwde taken te kunnen uitvoeren. In mijn slotbeschouwing (paragraaf 4) kom ik hi er uitgebreider op terug.

2. Trends en ontwikkelingen met invloed op de aandachtsterreinen van de AIVD

Bij zijn taakuitvoering wordt de AIVD geconfronteerd met twee belangrijke (meerjarige) trends. *Ten eerste krijgen de risico's en bedreigingen voor de (inter)nationale veiligheidsbelangen van de Nederlandse staat en samenleving een sterker internationaler karakter*, dat wil zeggen dat zij voortkomen uit een in toenemende mate dynamische en onzekere internationale omgeving. In zekere zin kan worden gesteld dat de Nederlandse nationale veiligheidsbelangen én de bedreigingen daarvan steeds nadrukkelijker een internationale dimensie krijgen of buiten de landsgrenzen liggen.

Deze trend heeft zich het afgelopen jaar bijvoorbeeld gemanifesteerd bij de (jihadistisch geïnspireerde) terroristische dreigingen die zich op onverwachte momenten in verschillende Europese landen hebben voorgedaan. Nieuwe terroristische dreigingen kunnen zich op geheel onvoorspelbare wijze, in korte tijd en van buitenaf (exogeen) ontwikkelen. Geradicaliseerde individuen, die niet of nauwelijks in verband staan met in Europa gekende netwerken, kunnen training of instructie krijgen in strijdgebieden (bv. Hoorn van Afrika, Afghanistan/Pakistan regio) die moeilijk toegankelijk zijn. De keuze van hun potentiële doelwitten kan liggen in het land van verblijf in Europa van geradicaliseerde jihadisten, maar ook in een (niet vooraf te voorzien) ander doelwit. Een voortdurende waakzaamheid is geboden met betrekking tot complexe en aan elkaar verbonden factoren als radicalisering, recruterende intenties en de daadwerkelijke bereidheid om tot geweld over te gaan.

In de tweede plaats worden *de risico's en bedreigingen voor de Nederlandse veiligheidsbelangen steeds meer gekenmerkt door een voortgaande technologisering*: dat wil zeggen dat er een ruime beschikbaarheid en toenemend gebruik is van hoogwaardige informatie-, communicatie-, beveiligings- en wapentechnologieën door onderzoeks-subjecten en partners van de dienst. Bovendien volgen de ontwikkelingen op dit gebied elkaar steeds sneller op, waardoor de noodzaak om bij te blijven in de technologische «wedloop» dringend aanwezig is.

Een sprekend voorbeeld van deze trend is het feit dat redelijk gevanceerde encryptietechnologieën vrij verkrijgbaar zijn op internet en dat targets van de dienst daarmee onderlinge communicatie kunnen beveiligen. Ontwikkelingen op het terrein van de toepassing van biometrische kenmerken (bijvoorbeeld bij het internationale personenverkeer) leveren eveneens uitdagingen op voor het werk van inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Recente voorvallen van digitale aanvallen op kwetsbare IT-infrastructuren – waarvan sommige mogelijk zijn georkestreerd door staten – geven aan dat risico's en bedreigingen met een technologische component niet alleen hoogwaardig van aard kunnen zijn, maar ook onverwacht snel, vanuit meerdere regio's in de wereld kunnen ontstaan en zich op onvoorspelbare wijze kunnen voordoen.

3. De consequenties voor de taakuitvoering van de dienst

Algemeen

De AIVD moet op deze trends anticiperen en reageren en doet dit door op al zijn aandachtsgebieden en werkterreinen zijn aandacht in 2011 te richten op:

1. het tijdig kunnen onderkennen en kunnen helpen voorkomen of reduceren van exogene risico's en dreigingen. In dit kader zal de AIVD investeren op verkennend onderzoek, internationale samenwerking en het vergroten van zijn eigen operationele slagkracht in en met betrekking tot het buitenland.
2. het vergroten van zijn technologische competenties, zowel defensief als offensief. In dit kader zal de AIVD investeren in technische inlichtingenmiddelen, IT-systemen voor het verwerven, filteren en analyseren van grote datavolumes en verbindingsbeveiligingen.

De AIVD ontwikkelt in het kader van beide doelen een zogenoemde Forward Defense strategie, inhoudende dat de AIVD, ook vanuit de binnenlandse veiligheidstaak, op offensieve en innovatieve wijze, in een zo vroeg mogelijk stadium actief wil anticiperen op (mogelijke) dreigingen teneinde deze in een zo vroeg mogelijk stadium actief te kunnen (laten) voorkomen of reduceren.

Hieronder informeer ik u thematisch en op basis van het AIVD Jaarplan 2011 over *de belangrijkste en meest urgente uitdagingen* waar de AIVD bij de afzonderlijke werkterreinen voor staat.

Thematisch: internationalisering

Terrorisme

Gelet op de impact die de internationalisering van de dreiging met zich mee brengt, zal de AIVD in 2011 met prioriteit werken aan een (verdere uitbouw van) een eigen hoogwaardige inlichtingenpositie met betrekking tot personen en organisaties in Nederland én het buitenland die een concrete of zeer voorstelbare jihadistisch-terroristische dreiging vormen voor Nederland of Nederlandse belangen elders. De AIVD zal daartoe inlichtingenposities op jihadistische netwerken uitbouwen in een aantal risicogebieden (Afghanistan/Pakistan grensregio, Jemen, Hoorn van Afrika en Noord-Afrika).

Daarbij zal de AIVD de Nederlandse autoriteiten van handelingsperspectieven voorzien ten behoeve van het treffen van maatregelen die tot doel hebben de risico's en dreigingen die uitgaan van exogeen jihadistisch terrorisme richting Nederland of Nederlandse belangen elders, te reduceren. Daartoe zal de AIVD in 2011 investeren in verkennend en operationeel onderzoek naar dergelijke netwerken, alsmede in de samenwerking met relevante collegadiensten. Voor de AIVD is het gebruik van *signals intelligence* (Sigint) van cruciaal belang, hetgeen investeringen vergt in de technische middelen die deze vorm van inlichtingenverzameling mogelijk maken.

Heimelijke activiteiten van vreemde mogendheden

De AIVD zal zich ook in 2011 richten op het vroegtijdig onderkennen, in beeld brengen en het inschatten van de potentiële schade die wordt toegebracht door ongewenste en heimelijke activiteiten van andere landen in Nederland. Prioriteit wordt daarbij gegeven aan de inlichtingenactiviteiten van Iran, Rusland en China. Daarbij wordt in ieder geval gelet op drie vormen van inmenging, te weten politieke bestuurlijke beïnvloeding, ongewenste bemoeienis met migrantengemeenschappen en de verwerving van (kwetsbare) wetenschappelijke/technische kennis en technologie. De AIVD zal in 2011 dergelijke en andere vormen van heimelijke en ongewenste inmenging actief terugdringen, door derden in staat te stellen in te grijpen of door ingrijpen van de dienst zelf.

Inlichtingen Buitenland

Gezien de dynamische en onzekere internationale omgeving en de risico's die dit meebrengt voor de internationale vrede en veiligheid, zal de AIVD in 2011 prioriteit geven aan het inwinnen van inlichtingen ten aanzien van een specifiek aantal landen dat is opgenomen in (het geheime deel van) het Aanwijzingsbesluit Inlichtingen Buitenlandtaak. Dat betreft landen waarvan in samenspraak met de belangrijkste afnemers is bepaald dat inlichtingen van wezenlijk belang zijn voor de totstandkoming van het Nederlandse buitenlandbeleid. Doel hiervan is de Nederlandse regering in staat te stellen een eigenstandig oordeel te vormen over de ontwikkelingen rondom en de dreiging die uitgaat van de landen waaraan de prioriteit wordt gegeven.

Thematisch: technologisering

Ontwikkelingen inlichtingenmiddelen

Gelet op de veelsoortige eisen en uitdagingen die technologische ontwikkelingen aan de dienst stellen, zal de AIVD in 2011 de inzet van bijzondere inlichtingenmiddelen kwalitatief en/of kwantitatief verbeteren, de inzetmogelijkheden van bijzondere inlichtingenmiddelen verder verbreden en de verscheidenheid aan bronnen (multisource) beter benutten. Doel is de offensieve inzet ten behoeve van de operationele slagkracht van de dienst in binnen- en buitenland verder te verhogen.

Proliferatie van massavernietigingswapens

De AIVD zal in 2011 – binnen de bestaande samenwerkingsvorm met de MIVD – onverminderd voortgaan met de inspanningen die worden verricht om eventuele verwervingspogingen op het gebied van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen door de zogenoemde «landen van zorg» tegen te gaan. Tevens zal de AIVD met de MIVD in het samenwerkingsverband onderzoek verrichten naar de aard en omvang van de diverse (wapen)programma's van «landen van zorg», dat wil zeggen de chemische, biologische, radiologische en nucleaire aspecten daarvan.

Veiligheidsbevordering, waaronder informatie- en verbinding beveiliging

De AIVD zal in 2011 het reeds hoge niveau van onderzoeksinspanningen ten behoeve van het onderkennen en tegengaan van vormen van digitale spionage en digitale aanvallen voortzetten. Dat geldt ongeacht de statelijke of niet-statale oorsprong van dergelijke pogingen, die de integriteit van onze technische infrastructuur dreigen aan te tasten.

Ten behoeve van de bevordering van informatie- en verbinding beveiliging zal de AIVD in 2011 partners in de Rijksoverheid voorzien van het noodzakelijke handelingsperspectief om (hoger) gerubriceerde of gevoelige informatie te beschermen tegen gerichte ICT-aanvallen en ICT-gerelateerde dreigingen. Daartoe zal de AIVD prioriteit geven aan het tot stand brengen van meer betrouwbare producten ten behoeve van de beveiliging van ICT-systemen voor alle departementen.

Overige aandachtgebieden

Niet alle aandachtsterreinen van de AIVD worden in gelijke mate beïnvloed door de trends internationalisering en technologisering van de nationale veiligheidsbelangen. De AIVD verliest niet de aandacht voor deze onderwerpen, maar in voorkomende gevallen kan sprake zijn van accentverschuivingen zodat de schaarse capaciteit en expertise elders efficiënter kan worden ingezet. Ik haal hierbij de volgende thema's naar voren.

Radicalisme en extremisme

De AIVD zal binnen dit aandachtsveld in 2011 met prioriteit de aandacht vestigen op de meest intimiderende en gewelddadige vormen van links-extremisme, waarbij het onderzoek naar het verzet tegen het asiel- en vreemdelingenbeleid prioriteit krijgt. Doel is het verkrijgen van zicht op geplande intimiderende en gewelddadige acties, zoals home-visits en brandstichtingen. In dit kader zal de AIVD zijn partners tevens alerteren en informeren met het oog op het verhogen van het bewustzijn bij bedrijven en overheidsinstellingen omtrent de risico's die uitgaan van deze verschijnselen.

Met betrekking tot radicale islamitische bewegingen in Nederland zal de AIVD in 2011 de nadruk in het onderzoek verschuiven van een focus op de bewegingen zelf naar personen die anderen doelbewust aanzetten tot radicalisering en de lokaties waar dit gebeurt. Voor het monitoren van de ontwikkelingen rond radicale islamitische bewegingen zal de AIVD in 2011 een groter beroep doen op de Regionale Inlichtingendiensten (RID'en). Dat geldt ook voor het onderzoek naar extreemrechtse en rechts-extremistische personen en groepen, gelet op de geringe dreiging tegen de democratische rechtsorde die hiervan uitgaat (zie AIVD publicatie «Afkalvend front, blijvend beladen» uit november 2010).

Vertrouwensfuncties en veiligheidsonderzoeken

Evenals het voorafgaande jaar zal de AIVD in 2011 minimaal 90% van de A-veiligheidsonderzoeken binnen de wettelijke termijn van 8 weken uitvoeren. De AIVD zal verder in 2011 de beheersbaarheid van de vraag naar veiligheidsonderzoeken verbeteren. Doel is een stabilisatie en zo mogelijk een vermindering van de huidige vraag naar veiligheidsonderzoeken. Het aanwijzen van vertrouwensfuncties zal nadrukkelijker worden gebaseerd op risico's die bij de vervulling van die functies kunnen ontstaan voor de nationale veiligheid. De dienst zal de eigen beschikbare kennis en expertise aanwenden en deze een rol laten spelen bij de (meer gerichte) aanwijzing van vertrouwensfuncties en de uitvoering van veiligheidsonderzoeken. In dit licht zal de AIVD tevens de mogelijkheid onderzoeken om de uitvoering van veiligheidsonderzoeken door aanvragers te laten bekostigen.

4. Slotbeschouwing

De trends «internationalisering» en «technologiesering» hebben een uitwerking op de te beschermen nationale veiligheidsbelangen, de bedreigingen daarvan en het te organiseren weerstandsvermogen tegen die bedreigingen. Samengevat dringt zich het beeld op van een dreiging tegen de nationale (veiligheids)belangen die zich manifesteert op diffuse wijze, vanuit potentieel verschillende plaatsen in het buitenland, door staten en/of niet-statelijke actoren en met behulp van – vaak hoogwaardige – technologische middelen.

Deze trends vergen dat de AIVD innovatief te werk moet gaan om zijn inlichtingenverwervende vermogens (internationaal en via technische middelen) te versterken en om (internationale, technische) contrastrategieën (helpen) vorm te geven. Dat vergt voorts een professionele, flexibele en slagvaardige dienst die de samenwerking zoekt met nationale partners – zoals het ministerie van Veiligheid en Justitie – en met internationale collega inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

In dit licht ben ik tot de slotsom gekomen het noodzakelijk is dat de dienst de (technische en IT-)capaciteit en slagkracht verder versterkt. Daarmee wordt de AIVD in staat gesteld te anticiperen én te reageren op de trends en hun gevolgen, teneinde in 2011 en verder de aan de dienst toevertrouwde wettelijke taken uitvoering te kunnen geven.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
J. P. H. Donner